

ODLUKA USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE
broj: U-III-2521/2015 i dr. od 13. prosinca 2016.

S A Ž E T A K

U postupku koji je prethodio ustavnosudskom, Potrošač je na temelju Zakona o zaštiti potrošača podnio tužbu nadležnom trgovačkom sudu protiv osam najvećih banaka radi zaštite kolektivnih interesa potrošača, zbog ugovaranja nepoštenih ugovornih odredaba ugovora o potrošačkim kreditima o valutnoj klauzuli (vezanost glavnice uz švicarski franak) i o promjenjivoj kamatnoj stopi. Prvostupanjski sud usvojio je tužbeni zahtjev Potrošača. Drugostupanjski i Vrhovni sud odbili su tužbeni zahtjev u dijelu koji se odnosi na ništetnost ugovorne odredbe kojom je glavnica vezana uz švicarski franak, te u cijelosti u odnosu na 8. tuženu banku Sberbank d.d.

Ustavni sud djelomično je usvojio ustavnu tužbu Potrošača te je ukinuo odluku Vrhovnog suda u dijelu koji se odnosi na valutnu klauzulu (tzv. švicarski franak) za sve banke i na 8. tuženu banku Sberbank d.d. u dijelu koji se odnosi na promjenjivu kamatnu stopu.

U preostalom dijelu ustavna tužba podnositelja Potrošača odbijena je.

Ustavne tužbe sedam podnositelja banaka odbijene su.

Činjenice predmeta

Ustavne tužbe podnijeli su Potrošač - Hrvatski savez udruga za zaštitu potrošača (u daljnjem tekstu: Potrošač) i sedam banaka u povodu presude i rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj: Revt 249/14-2 od 9. travnja 2015., kojima su odbijene kao neosnovane njihove revizije podnesene protiv presude i rješenja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske broj: PŽ-7129/13-4 od 13. lipnja 2014. (u daljnjem tekstu: drugostupanjska odluka).

Drugostupanjski sud potvrdio je prvostupanjsku odluku u dijelu koji se odnosi na ništetnost ugovorne odredbe o promjenjivoj kamatnoj stopi u odnosu na sedam banaka (u odnosu na Sberbanku d.d. preinačio je prvostupanjsku odluku i odbio tužbeni zahtjev u cijelosti). Potvrdio je stajalište prvostupanjskog suda da je riječ o nepoštenoj ugovornoj odredbi koja je potrošačima nametnuta jednostranom odlukom banaka, o kojoj se nije pojedinačno pregovaralo.

U odnosu na ugovornu odredbu o valuti obveze, drugostupanjski sud utvrdio je da ta odredba ispunjava zahtjeve razumljivosti pa time nije nepoštena, a posljedično nije ni ništetna. U tom dijelu preinačio je prvostupanjsku odluku i odbio tužbeni zahtjev.

Ovaj sažetak ima narav priopćenja za javnost i nitko se ne smije na njega pozivati kao na pravni izvor, pravo ili pravnu osnovu. Ovaj sažetak nema karakter tumačenja odluke Ustavnog suda.

Vrhovni sud odbio je revizije Potrošača i sedam banaka.

Utvrđenja Ustavnog suda

U odnosu na dopuštenost ustavne tužbe Potrošača

Potrošač je, člankom 2. točkom 6. Uredbe o određivanju osoba ovlaštenih za pokretanje postupka radi zaštite kolektivnih interesa potrošača u vezi s člankom 132. stavkom 2. Zakona o zaštiti potrošača (u daljnjem tekstu: ZoZP), izrijekom propisan kao osoba ovlaštena za pokretanje postupka pred nadležnim trgovačkim sudom radi zaštite kolektivnih interesa potrošača.

Postupak kontrole trgovca prema ZoZP-u je apstraktan jer štiti kolektivni interes te se pokreće radi općeg suzbijanja određene aktualne nedopuštene prakse trgovca, te aktualnog korištenja nepoštenih odredaba u standardnim ugovorima s ciljem sprječavanja takvog ponašanja sada i ubuduće. To znači da ovlaštenje za pokretanje postupka ne ovisi o tome jesu li određenom poslovnom praksom ili ugovornim odredbama u nekom konkretnom slučaju povrijeđena ili ugrožena prava pojedinih potrošača, nego o tome je li povrijeđen kolektivni interes potrošača.

Budući da su se u ovom ustavnosudskom postupku osporavale odluke redovnih sudova donesene u tom postupku, Ustavni sud ocijenio je da je Potrošač ovlašten podnijeti ustavnu tužbu.

U odnosu na povredu prava na obrazloženu sudsku odluku - članak 29. Ustava

Ustavni sud utvrdio je da je Vrhovni sud u ocjeni (ne)razumljivosti ugovornih odredaba o valutnoj klauzuli i o promjenjivoj kamatnoj stopi primijenio dvostruka mjerila.

U odnosu na razumljivost ugovornih odredaba o promjenjivoj kamatnoj stopi utvrdio je (kao i drugostupanjski sud) da prilikom pregovaranja odnosno sklapanja ugovora o kreditu službenici banaka nisu potrošačima (korisnicima kredita) objasnili sve čimbenike koji utječu na formiranje kamatne stope jer su jedino tako oni mogli razumjeti i spoznati ekonomske učinke ugovaranja takve kamatne stope. Stoga im je ona bila nerazumljiva, dakle, nepoštena i stoga ništetna. Time je prihvatio i stajalište drugostupanjskog suda o relevantnosti i primjenjivosti na konkretan slučaj prakse Suda EU - presude broj: C-26/13 od 30. travnja 2014. u odnosu na tumačenje i primjenu članka 4. stavka 2. Direktive 93/13/EEZ.

Ustavni sud napomenuo je da je u toj presudi Sud EU istaknuo da se ta odredba Direktive 93/13/EEZ ne smije tumačiti u smislu njezine gramatičke razumljivosti, već tako da potrošaču moraju biti objašnjeni razlozi i pojedinosti mehanizma promjene

Ovaj sažetak ima narav priopćenja za javnost i nitko se ne smije na njega pozivati kao na pravni izvor, pravo ili pravnu osnovu. Ovaj sažetak nema karakter tumačenja odluke Ustavnog suda.

kamatne stope, kao i odnos s drugim odredbama ugovora, odnosno općih uvjeta poslovanja kako bi on na temelju točnih i razumljivih kriterija mogao predvidjeti ekonomske posljedice koje iz toga za njega proizlaze. Sud EU polazio je od svog ustaljenog stajališta da je potrošač uvijek u slabijem položaju u odnosu na poduzetnike (u konkretnom slučaju banke) kako u pogledu pregovaračke snage tako i u pogledu razine obaviještenosti, odnosno položaju koji vodi do pristanka na uvjete koje je poduzetnik (banka) prethodno sastavio, bez mogućnosti utjecaja na njihov sadržaj.

U odnosu na razumljivost (poštenost) ugovornih odredaba o valutnoj klauzuli, međutim, Vrhovni sud, polazeći od ugovaranja valutne klauzule kao općeprihvaćenog dugogodišnjeg modela ugovaranja, koji je stoga potrošačima "jako dobro poznat", uključujući i pravne posljedice takvog ugovaranja, ocijenio je da je ona potrošačima bila razumljiva pa stoga ne podliježe testu poštenosti u smislu prije navedene Direktive i prakse Suda EU. Drugim riječima propust banaka da potrošače upoznaju s ekonomskim posljedicama sklapanja ugovora o kreditu predstavljao je odlučujuću okolnost za ocjenu Vrhovnog suda da su ugovorne odredbe o promjenjivoj kamatnoj stopi nepoštene. Međutim, istu tu okolnost u odnosu na ugovornu odredbu o valutnoj klauzuli Vrhovni sud nije uzeo u obzir niti je obrazložio razloge za različiti pristup u tumačenju tog pravnog standarda.

Dvostruka mjerila, odnosno nejasni i nedostatno obrazloženi kriteriji kojima se Vrhovni sud rukovodio u različitom pristupu pri ocjeni razumljivosti (poštenosti) ugovorne odredbe o promjenjivoj kamatnoj stopi i ugovorne odredbe o valutnoj klauzuli od osobite su važnosti ako se ima u vidu da su u konkretnom slučaju ugovori o potrošačkom kreditu bili opterećeni s dva bitna promjenjiva elementa - valutnom klauzulom i promjenjivom kamatnom stopom. Tim više je trebalo uzeti u obzir i ocijeniti jesu li potrošači bili svjesni ekonomskih posljedica takvog istodobnog, i po naravi stvari, (još) rizičnijeg ugovaranja.

Slijedom navedenog, Ustavni sud utvrdio je da je Vrhovni sud propustio obrazložiti razloge za različito tumačenje istog pravnog standarda.

Nadalje, Ustavni sud utvrdio je da je Vrhovni sud propustio obrazložiti i razloge zbog kojih smatra da je presuda Suda EU broj: C-26/13 relevantna za ocjenu poštenosti ugovaranja promjenjive kamatne stope, ali ne i valutne klauzule (zadržao se samo na utvrđenju da je činjenični supstrat "mađarskog slučaja" iz tog predmeta i konkretnog slučaja različit, ali nije obrazložio u čemu se ta različitost sastoji kao ni razloge zbog kojih smatra da ga eventualna različitost činjeničnog supstrata sprječava u primjeni načelnih pravnih stajališta Suda EU).

Konačno, Vrhovni sud nije obrazložio razloge zbog kojih smatra da u konkretnom slučaju nije bio dužan pokrenuti prethodni postupak odnosno uputiti zahtjev Sudu EU

za prethodno tumačenje prava EU u smislu članka 267. stavka 3. Ugovora u funkcioniranju EU.

U odnosu na Sberbank d.d. Ustavni sud utvrdio je da nisu navedeni razlozi na temelju kojih je Vrhovni sud ocijenio da je ugovorna odredba o promjenjivoj kamatnoj stopi na način kako ju je formulirao Sberbank d.d., iako sadržajno različita od takve ugovorne odredbe ostalih banaka, bila potrošačima razumljiva, posebice u odnosu na ekonomske posljedice koje iz takve ugovorne odredbe proizlaze za potrošače.

Slijedom navedenih utvrđenja Ustavni sud ocijenio je da je Potrošaču povrijeđeno pravo na obrazloženu sudsku odluku kao važan aspekt prava na pravično suđenje zajamčenog člankom 29. stavkom 1. Ustava.